

Хөрнө эргцд немлгъ болн хаслгъ кедгиг ягъджд дасххмб

Эн тэриг дасхлард сургъульчир ним үзмр, дөнъци оладджах зөвтэ: классин шотк, арифметикин аршг, салу болн баг моддуд, сантиметрар хувалгъата линейкс.

Арвадас давл уга немлгъиг ним дарагъар дасдг:

а). Нег арвад деер цөн неджэд эс гидж цөн неджэд деер нег арвад немлгън.

Улгүрнь: 10 деер 4 немх. Иим үлгүрмүдиг нумерилгъаас иштэгъар кеддгъах кергтэ:

«Нег арвад деер 4 неджэд немхлэ, арви дөрви болх» хойрдгч үлгүрмүд кехин төлэ, багш немлгънэ орм сольдг заманас иштэгъар кедгиг заана:

«Долан деер нег арвад немхин орчд, нег арвад деер долаг немх кергтэ. Тегэд долан деер арвиг немхлэ, арви долан болдг».

б). Хойр темдгтэ то деер нег темдгтэ то немдг, эс гидж нег темдгтэ то деер хойр темдгтэ то немдг.

Улгүрмүд: 16 деер 2 немх. Иим үлгүрмүдиг ягъджд кедгиг үзүлхин кергт, хойр дагъмд түрүлэд 16 мод тавх кергтэ, нег дагъмд нег баг модд тавчкэд, наадк дагъмд неджэдэр 6 мод тавх кергтэ. Биди арви зургъан гидг то тавүвди. Деернь хойр мод немх кергтэ; хойр модиг зургъан модн баасн дагъмд дүрх кергтэ.

Кедү неджэд болв? Нэамн неджэд болв. Дакад нег баг арвад баах биший. Ут-турштан нег арвад болн 8 неджэд болв. Ахрар келхд, арви нэамн болв.

Наадк үлгүринь (4 деер 15 немх) кехин төлэ, бас немлгънэ орм сольдг заман олзлх кергтэ (15 деер 4 немх).

Иим немлгънэ үлгүрмүд кеснэ дару, хойр темдгтэ тоогъас нег темдгтэ то хасдгиг дасхх кергтэ.

Иим үлгүр хэлэй: 17—5.

Түрүлэд нег баг болн долан неджэд тавчкэд, түүнэс тавиг салгъх кергтэ. 5 неджэдиг 7 неджэдэс хасхла, 2 үлдх. Дакад йирин эс юндэсн нег баг баах. Улдсн нег арвад болн хойр неджэд, эс гидж арви хойр.

Иим үлгүрмүд тетрадыт түрүлэд тодрхагъар бич кергтэ:

5 деер 4 немхлэ-9;
10 деер 9 немхлэ 19;
17—5=12 7—5=2;
10 деер 2 немхлэ=12

Хөбөннь шуд хэрүгъинь бичдгъах кергтэ:

15 деер 4 немхлэ 19; 17—5=12;
Хойр тоог немхлэ нилвр тонь 20 болх үлгүрмүд кех кергтэ;

Улгүрнь: 16 деер 4 немх;
18 деер 2 немх.

16 деер 4 немхин төлэ, 6 неджэд деер 4 неджэд түрүлэд немдг; 10 неджэдиг негдүлхлэ, нег арви болдг. Шин бүрдсн арви модиг күүкд боогъад, нег арвад бүрдв гидж келх. Омнин нег арви баасн, дакад нег арви бүрдсн, ут-турштан хойр арви болв. Хойр арви хөрн гидж негэддг.

Иим үлгүрмүд келхларн иигджд бичхми:

16 деер 4 немхлэ
6 деер 4 немхлэ 10;
10 деер 10 немхлэ 20.

Иим немлгънэ үлгүрлэ ирилдгъах хэрү хаслгъна үлгүрмүд бас тодрхагъар цэалгъах кергтэ. Хөрнэс дөрв хасх. Хөрн — хойр арвадас бүрднэ. (Багш хойр баг модд авна). Салу неджэд модн уга. Тегэд нег арвадиг неджэдт үүлхми. (Багш нег баглата моддиг цуцад, неджэдт салгъна). Арви неджэдэс дөрви неджэд хасхла, 6 неджэд үлдв. Дакад нег бүкл баг баасн, ут-турштан нег баг болн 6 неджэд үлдв. Эс гидж хөрнэс дөрв хасхла арви зургъан үлдв.

Бичкүдин төлэ

Бичкүдин 140 болн 280 ормта негдүлсн сад-ясин учрежденьсин нег кецтэ проектүд Москвад диглдж белдгъв. Заводт кедж гаргъдсн вибокирпичн панелэс индустриальн эв-аргъар ним гермүд цуглуудж бэргдхми. Иим гер бэрлгънд тоосх чолугъар бэрдг күнд кэдлмшлэ дунъцүлхлэ, күс-дундур холван амр болхми, герүнд гаргъдг материалн хойр холван багъ болхми. «Неджэд тоосхар» башени кран тэвгдгин орчд, гер кран тавх зөвтэ ормднэ бидртэн нег давхр гер, утдан 3,5 метр тэвгдхми.

Индустриальн конструктор орлуулснэс иштэгъар белдсн, эвинь олдж кесн зурагъар, бичкүдин негдүлсн сад-ясль тосхлгън арвллгътэ болна. Бичкүдин учрежденьсинг шин проектэр тосхла, гаргъдгдг мөнъгнэ кемджэнь урднэ олзлгдджасн проектэр гаргъдгинэр болхла, 25—30 процент багъ болхми.

Шин кецтэ гермүдин тосхлт иргч джилдэн эклдхми. Обрхн гурви джиллин эргцд хотл балгъснд индустриальн методэр 130 мицгъин ормта бичкүдин учрежденьс тосхлгъхми.

(ТАСС).

20—4—18;

10—4—6;

10 деер 6 немхлэ=16.

Хөрнэс арви хойриг хасх. Хөрн гидг то — хойр арвадас бүрднэ. Арви хойр гидг то — нег арвадас болн хойр неджэдэс бүрднэ. Хойр арвадас нег арвад болн хойр неджэд хасхларн, түрүлэд хойр арвадас нег арвадиг хасий. Нег арвад үлдв. Улдсн арвадас хойр неджэдиг хасхин төлэ, арвадиг цуцад, арви неджэд кей. Арви неджэдэс хойр неджэд хасхла нэамн неджэд үлдв.

Тегэд, хөрнэс арви хойриг хасхла нэамн үлдв.

20—12—

20—10—10

10—8—2.

г). Оуүларнь хойр темдгтэ тоогъас хойр темдгтэ то хасх кергтэ, үлгүрнь 18—12. Иим үлгүрмүдиг сургъульчирт тодрхагъар иигджд цэалгъхми.

Классин шотк деер нег сунгъг деернь 10 мод тавад, наадк сунгъг деернь 8 мод тавдг. Түрүлэд арви модинь хасхла, нэамн модн үлддг. (18—10=8). Дарунь нэамн моднас хойр мод хасхла, зургъан модн үлддг. (8—2=6).

Иим үлгүрмүд эсвллгъиг түрүлэд иигджд бичхми:

18—12

18—10—8

8—2=6

Хөбөннь шуд ашинь бичдгъах кергтэ:

18—12-6.

II. Арвадас давад немлгън болн хаслгън.

Неджэд темдгтэ хойр тоог немхлэ арвадас давдг саамиг сургъульчирт цэалгъджд өгхин төлэ шин эв-аргъ кергтэ болдг.

Эн аргъ иим болна: түрүн немр тоог арви күртл немэд, деернь хойрдгч немрэс үлдсн неджэдиг немдг. Иим аргъар үлгүр келд сургъульчир хойр зүсн тоолигъ медх зөвтэ.

Улгүрнь, 8 деер 7 немхларн, түрүлэд нэамнас арви күртл кедү неджэд дутджахинь олх кергтэ (нэамнас арви күртл хойр неджэд дутджана): дакад долаг хойр немр салгъх кергтэ (кемр түрүн немрнь хойр болхла, наадк немрнь тавн болдг).

Арвадас давад немдгиг дасххин төлэ, шишлнь үзмр дөнъци олзлх кергтэ. Эн үзмр дөнъци зерглэд кедсн хойр дагъмта зерглэн болгънд арвад дагъм уята. Зерглэн болн дундагъурн хойр аныгд хувалгъага. Биди нэамн деер долаг немх кергтэвди. Шоткин нег сунгъг деер 8 мод тавтн. Эн сунгъг деер дакад кедү мод немджд болх? Сунгъгын барун бийд кедү модн үлдв?

Сургъульч: Тер сунгъг деер хойр мод немджд болх.

Багш: Биди нэамн деер дола немх баасн биший. Түүнэс хойринь немчкхлэ, цань кедүг немх кергтэ болв?

Сургъульч: Доланас хойринь немчкхлэ, дакад немх тавн модн үлдв. Багш: 8 деер 2-г немхлэ, кедү болв?

Сургъульч: Нэамн деер хойриг немхлэ, арви болв.

Багш: Арви деер дакад үлдсн тавиг немхлэ кедү болх?

Сургъульч: Арви деер тавиг немхлэ, арви тавн болв.

Эн цэалгъврин хөбөн, сургъульчир бийсиннь үзмр дөнъци деер бас тигджд тоолна.

Багш. Долан деер тавиг немх кергтэ. Түрүлэд долан мод дагъмд дүртн. Түүнэ хөбөн тавн мод деернь дүртн. Ягъджд түүг күцэхмб?

Сургъульч: Тавн мод тоолджд авад, өмнк долан модн деер немий. Түрүлэд долан модиг арви күргэд немий: долан деер гурви мод немхлэ, арви модн болв.

Багш: Дора зерглэнд үлдсн моддиг дүртн. Кедү модн үлдв?

Сургъульч: Хойр модн үлдв.

Багш: Тегэд ут-турштан кедү модн болв?

Сургъульч: Нег арви деер хойр неджэд, ут-турштан арви хойр модн болв. Дакад түүнлэ адлар нег үүлдвр кехми, тетрадытан иигджд бичдг:

8 деер 6 немхлэ=

8 деер 2 немхлэ 10;

10 деер 3 немхлэ 14.

Иим үлгүрмүд кеснэ хөбөн зокалинь олдж авх кергтэ.

Багш: Нэамн деер зургъа ягъджд немүвди? Долан деер тавиг ягъджд немүвди?

Сургъульч: Түрүлэд арви болдгар немүвди, дакад деернь үлдсннь немүвди.

Сургъульчирт арвадас давулад чеддиг шулуугъар дасххин төлэ, гедид иим сурврмуд тавх кергтэ:

Багш: Зургъан деер кедүг немхлэ, арви болх?

Сургъульч: Зургъан деер дөрвиг немхлэ, арви болх.

Багш: Долан деер кедүг немхлэ, арви болх?

Сургъульч: Долан деер гурви немхлэ арви болх, талданар келхд, сургъульчир түдэ угагъар үлгүрмүд кедж чадх зөвтэ:

9 деер 1 немхлэ 10;

8 деер 2 немхлэ 10.

2 деер 8 немхлэ 10;

1 деер 9 немхлэ 10.

Арвадас давад хасдгиг сургъульчирт ягъджд цэалгъдгиг хэлэй. Иим үлгүр тоолий: 12—5.

Багш: Би шотк деер нег арвад болн хойр неджэд мод тавбүв. Түүнэс 5 мод хасий. Ягъджд түүг кемб? Тавн мод хасх неджэдн күртджанү? Тегэд, түрүлэд кедү неджэдинь хасий?

Сургъульч: Түрүлэд хойр неджэдинь хасий. Цань арви үлдв.

Багш: Биди тавн мод хасх баасн биший, хойр модинь хасчквди. Дакад кедү мод хасх кергтэ?

Сургъульч: Дакад гурви мод хасх кергтэ.

Багш: Тегэд, үлдсн арвадас гурвиг хасхла кедү болх.

Сургъульч: Арвнас гурвиг хасхла 7 болх. Талдан нег үүлдвр кегъад, тетрадыт иигджд бичхми.

13—7—

13—3—10

10—4—6

Арвадас давулад хасдгиг дасххин төлэ, теднд иим сурврмуд тавх кергтэ:

Багш: Арвнас дөрвиг хасхла кедү болх?

Сургъульч: Арвнас дөрвиг хасхла зургъан болх.

Багш: Арвнас долаг хасхла кедү болх?

Сургъульч: Арвнас долаг хасхла гурви болх. Талданар келхд, сургъульчир түдэ угагъар ним үлгүрмүд кедж чадх зөвтэ:

10—9—1

10—8—2

10—7—3

10—6—4

10—5—5

10—6—4

10—7—3

10—8—2

10—9—1

Немлгънэ болн хаслгъна таблиц даслгън

Эн таблициг дасхин төлэ, иим үлгүрмүд дасн, түүнларн хамдан өмнин дасн үлгүрмүдэн давтад баах кергтэ.

Классд немлгънэ болн хаслгъна таблициг иж цифрмүдэр бичэд бичкх кергтэ.

Таблициг тодлжд шулуугъар дасхин төлэ үлгүрмүдиг багмудар өгч келгүлдждг кергтэ. Улгүрнь:

7 деер 6 немхлэ 13;

6 деер 7 немхлэ 13;

4 деер 8 немхлэ 12;

8 деер 4 немхлэ 12;

Арвадас давад тоолдгдг үлгүрмүдлэ селвэд, арвадас давл уга кеддг үлгүрмүд давтх:

16 деер 4 немхлэ 20;

4 деер 16 немхлэ 20;

15 деер 3 немхлэ 18;

3 деер 15 немхлэ 18;

Тоосин орм сурврмуд бичтэ үлгүрмүд келлэ, бас сан соньмджда дамшлгън болна.

? деер 7 немхлэ 10

15—7—7

?—3—9

Зармдэн сургъульчирт хойр сурврта эвс өгч болхми ? деер ? немхлэ 15 ?—?—13 ?—?—5

Шүүгч нэдлмш (проверочная работа).

Хөрнэ эргцд немлгъ болн хаслгъ дасна хөбөн сургъульчирт шүүгч эдлмш өгч кергтэ. Көдлмшиг хойр варианттар өгдми. Вариант болгън нег эсвэс болн 9 үлгүрэс бүрддг.

Негдгч вариант

Эсв. Багш классур улан 5 карандаш болн хар 3 карандаш авч ирдг. Түүнэс 6 карандашиг сургъульчирт өгч. Багшд кедү карандаш үлдджд?

Улгүрмүд: 4 деер 13 немх;

5 деер 9 немх;

7 деер 8 немх.

Хойрдгч вариант

Эсв. Модна нег ац деер 5 шовун суудж, наадк ац деер 4 шовун суудж. Теднэс 6 шовун нисджд оч. Кедү шовун үлдджд?

Улгүрмүд: 8 деер 12 немх

9 деер 8 немх

Сургъульчир эсвин утхиг бичлг уга, шуд үүлдвринь бичдг.

ЭРДНИН-Пүрэй.

Педагогическ наунсин кандидат.